

ELECTRODANCE

ESTILS CULTURALS JUVENILS I COMUNICACIÓ
DIGITAL EN LA SOCIETAT XARXA

Collecció Descobrim, 3

Dirigida per Antonio Ariño

Antonio Cambra González

ElectroDance

**Estils culturals juvenils i comunicació
digital en la Societat Xarxa**

institutió
alfons el magnànim
centre valencià
d'estudis i d'investigació
València, 2018

Taula de continguts

Agraïments	9
Prefaci	11
Pròleg	15
1. Electrodance: entre la discoteca, el carrer i les pantalles	21
1.1. Els inicis en clubs i discoteques parisenques (de 2003 a 2006)	23
1.2. El ball als carrers i a les pantalles (2006)	27
1.3. L'estil de ball convertit en fenomen de masses (de 2006 a 2009)	29
2. De França a València: un estil 'glocal' en (la) xarxa	41
2.1. Desmarquetització i autenticitat	42
2.1. Descentralització i comunicació «a distància»	54
3. La lògica comunicativa de les pràctiques culturals	69
3.1. La dimensió tècnica: YouTube com a interfície digital	72
3.2. La dimensió cultural: a la recerca de reconeixement social	77
3.3. La dimensió processual: l'expressió mediàtica de les pràctiques	83
4. Construint una identitat digital amb l'estil	91
4.1. El blog com a tecnologia del «jo»	92
4.2. De practicant del ball a estrella en la xarxa	101
Epíleg	115
Bibliografia	129

Agraïments

L'escriptura de qualsevol obra és una tasca necessàriament solitària. En canvi, quan aquesta deriva d'un procés d'investigació com és el d'aquest llibre, el resultat deu molt a tercers sense la contribució dels quals no hauria arribat a fer-se realitat. Així, en primer lloc, cal que esmente els membres del Grup d'Estudis en Cultura i Societat de la Universitat Oberta de Catalunya, grup en què he desenvolupat els darrers anys la meua recerca doctoral de la qual aquest llibre no és sinó un producte més. En especial, vull agrair a Roger Martínez, professor i investigador en aquesta mateixa universitat, les lliçons, la companyia i el suport proporcionat al llarg dels anys en què vaig estar absorbit per la temàtica i el camp d'estudis en què arrela aquest llibre. També el meu agraïment ha de ser per al professor Antonio Ariño, per la seua generositat i atenció, i sobretot per creure que el meu treball havia de rebre alguna mínima difusió com la que aquest llibre persegueix atorgar-li. Aquest agraïment cal també que el faça extensiu al meu amic Alejandro Salvador, l'ajuda del qual amb la revisió estilística i formal del text, ha contribuït a fer que el resultat final siga el millor possible. També, no cal dir-ho, he de recordar les meues tres dones, mare, parella i filla, per ser companyes de viatge. I finalment, no puc oblidar-me dels veritables protagonistes d'aquesta obra: tots aquells joves que han ballat i ballen ElectroDance, pel talent, el compromís i la passió que depositen en la pràctica d'aquest estil cultural juvenil.

Prefaci

Els estils i les cultures juvenils, aquest element tan familiar del nostre paisatge contemporani, són en termes històrics una novetat molt recent. Fa molt poc, tot just unes poques dècades, que per als joves les pràctiques al voltant dels gustos musicals, la roba i les modes, les pràctiques d'oci i les maneres d'ordenar tot això en etiquetes i categories, han esdevingut tan importants per a donar sentit al món i el lloc que hi ocupen. Ara el *reggaeton*, els *pijos*, els *canis*, el *postureo*, els *swaggers* i tantes altres etiquetes. Fa uns anys els *pelaos*, els *bakalas*, els *cholos*. I una mica més enrere els *heavies*, els *punks*, els *hippies*, els *passotes*. Aquestes i tantes altres categories, i els seus posteriors revivals i transmutacions, en un moment o altre han ajudat i ajuden molts joves a configurar les coordenades en les quals es mouen.

Entre totes aquestes etiquetes, l'any 2010, quan parlava amb joves de Barcelona sobre la música que els agradava, en més d'una entrevista n'apareixia una que els servia per a parlar d'una música i d'un ball que es trobaven a les discoteques: el Tecktonik. En aquell moment, el Toni Cambra ja feia dos anys que resseguia a València les pràctiques de joves al voltant d'aquest estil nascut a París feia pocs anys. Joves que practicaven el ball a casa seva i que quedaven als carrers de València per a ballar junts, però també joves que miraven i també feien i penjaven vídeos a Internet. Que es mantenien en contacte, entre ells i amb l'estil en altres llocs del món, gràcies a blogs, Messenger i vídeos de YouTube.

Era gràcies al Toni Cambra que en tenia coneixement. Havia viscut des de dintre com, abans que el Tecktonik arribés a les discoteques de Barcelona on anaven els joves amb qui jo havia parlat, s'havia desenvolupat en «quedades» i als espais d'Internet, aparegut per primera vegada a la televisió generalista espanyola i, també, fins i tot convertit

en un videojoc. I també va viure com, just després d'aquell moment àlgid el 2010, va tornar a la invisibilitat i, a la vegada que adoptava un nou nom, ElectroDance, modificava el seu significat i les seves pràctiques associades.

Aquest llibre és el resultat d'aquest seguiment en primera persona i en temps real de l'evolució del Tecktonik i l'ElectroDance. Per això les pàgines que segueixen ofereixen una oportunitat de conèixer l'aparició i el singular desenvolupament d'un estil desconegut per molts des d'una perspectiva que va més enllà d'un accés puntual a les seves pràctiques, significats i tot el que l'envolta, tant a París com a València i altres llocs del món. És una mirada molt poc habitual en els estudis de les cultures juvenils, que tendeixen a fer una monografia sobre un estil en un moment determinat, però no a resseguir-ne l'evolució i els processos lligats a la seva popularització i transformació. I és també poc habitual en un segon sentit, ja que a la vegada que desplega aquesta mirada diacrònica a l'evolució de l'estil, posa els pilars per a corregir una gran negligència dels estudis sobre les cultures juvenils: la d'ignorar la centralitat de les tecnologies i els mitjans de comunicació que les fan possibles i les articulen.

Per sorprendent que sigui, efectivament, el camp de l'estudi dels estils juvenils ha mirat molt de reüll aspectes com la creació de xarxes nacionals de ràdio o el paper posterior de l'FM i els transistors portàtils de ràdio per al sorgiment d'estils diferenciats dels adults i també entre els joves; el paper que va jugar l'MTV i el vídeo musical les darreres dues dècades del segle XX; o l'organització empresarial del mercat juvenil. No és fins a l'aparició de les xarxes socials, a començaments del segle XXI, que es fa palesa la necessitat de situar els mitjans de comunicació al centre d'atenció, en tant que «infraestructura» comunicativa inseparable de les maneres com els joves «estan junts» i donen sentit al món i el lloc que hi ocupen.

Per tot això aquest llibre és una aportació important. Perquè com ja va advertir Sarah Thornton a mitjans dels anys noranta del segle passat, no és que els estils juvenils apareguin per a després ser vampiritzats pels mitjans de comunicació, sinó que la seva mateixa aparició i desen-

volupament són inseparables dels mitjans de comunicació que les fan possibles: els telèfons, els *flyers*, les ràdios especialitzades i generalistes, els cartells, els *fanzines* i les grans revistes, els primers programes de música juvenil i l'MTV, els equips de música i els micròfons, els walkmans, els iPods i YouTube, i des de ja fa uns anys, evidentment, les xarxes socials, els *smartphones* i Internet en general, són part consubstancial a l'emergència i el desenvolupament dels estils juvenils i les pràctiques i significats que es generen al seu voltant. Sense aquesta infraestructura comunicativa i tecnològica, que permet als joves «estar junts» d'una determinada manera, no s'entenen els estils i les cultures juvenils. I l'aportació del Toni Cambra permet, a la vegada que documenta i explica l'ElectroDance amb la perspectiva que li atorga haver-lo seguit durant la seva particular evolució en el temps, prendre consciència de com l'arribada i el desenvolupament de l'estil va lligat a l'apropiació que fan els joves de les possibilitats que ofereixen els mitjans de comunicació a la seva disposició.

Queda clar, per tant, que no som davant d'un llibre improvisat. Durant tots aquests anys en Toni Cambra ha fet un seguiment a fons de l'activitat a Internet, ha assistit a trobades presencials i ha recollit testimonis d'electrodancers mitjançant entrevistes i intercanvis per diversos mitjans, amb l'objectiu sempre d'entendre allò que veia, de deixar-se sorprendre i d'aprendre de l'energia, la passió i les tones de significat que sempre caracteritzen els estils i les cultures juvenils. I ho ha fet enlairant sempre la mirada per fer dialogar el que veia amb les tradicions acadèmiques que l'interpellaven. Per això el llibre beu de les aportacions clàssiques més interessants en el paper dels mitjans de comunicació en les cultures juvenils, com *Folk Devils and Moral Panic* de Stanley Cohen o *Club Cultures* de Sarah Thornton, però també de les mirades que ha trobat més útils dintre dels estudis de la comunicació, per a fer-nos entendre les formes inesperades i necessàriament noves com els joves utilitzen les eines comunicatives al seu abast. I el resultat és una lliçó sobre les noves formes de comunicació i producció de significat en el nostre món contemporani. Un mirall per a entendre com les tecnologies de la comunicació ens permeten crear noves maneres

d'estar junts. Això implica dur més enllà l'aportació inicial de Cohen i Thornton, deixar de veure els mitjans com una eina per a fer arribar l'estil i els seus significats més enllà de les relacions cara a cara, i passar a concebre'ls com una mediació que contribueix a donar forma i fer evolucionar l'estil i els significats que el fan ser el que és. És en aquest sentit un dels primers esforços seriosos i sistemàtics de revertir una anomalia històrica en el camp dels estudis de les cultures juvenils.

Si en els estudis de joventut és un tòpic dir que és entre els joves on s'observen les formes més creatives i desenfadades d'apropriar-se les innovacions socials i tecnològiques, possiblement aquesta afirmació ha tingut poques vegades tant de sentit com en té en aquest llibre. L'estil ElectroDance no hauria existit mai tal com el coneixem sense les xarxes socials, YouTube i Internet. Ni a escala global ni a escala local. Els seus rituals, les seves xarxes locals i globals, la circulació i producció dels significats que el fan ser el que són, com passa per al conjunt de joves, el resultat d'una manera d'estar junts en què els mitjans de comunicació, les representacions i les seves disseminacions per la xarxa són presents de manera constant i central en cada moment i en cada pràctica, d'una manera molt més intensiva i extensiva que en qualsevol altre moment de la història.

Per això aquest estil de ball, aquest estil juvenil, i l'aportació que fa en Toni Cambra per a deixar-ne constància, són importants més enllà de la seva realitat concreta. Ens parlen del món on vivim. Després d'anys aprenent sobre tot això en riques converses i impagables intercanvis amb l'autor de les pàgines que segueixen, és un plaer constatar que la seva singular aportació pren la forma d'aquest llibre.

Roger Martínez
Universitat Oberta de Catalunya

Pròleg

Era en l'estiu de l'any 2008, un bon dia de juny en què em disposava a entrar per la porta principal de l'institut d'educació secundària on treballava aleshores per a iniciar la jornada, quan el que semblava un retall de premsa penjat a un costat d'eixa mateixa porta va atraure de sobte la meua atenció. El retall incloïa una foto en què uns xicots apareixien fent estranys moviments junt amb una capçalera que deia «El ritmo *Tecktonik* made in Valencia». S'hi entrevistava un grup de joves practicants d'una nova tendència de ball urbà que, segons es deia en el text, havia nascut anys enrere a França. Casualment, en eixos mesos jo estava a la cerca d'un tema que pogués donar lloc a una investigació. Tot aquell que ha fet recerca sap que una moda o tendència no representa *per se* una qüestió o tema que pugua resultar d'interès acadèmic. No obstant això, vaig pensar que no perdria res per tractar de contactar i parlar amb el xicot o la xicota que havia penjat eixe retall a la porta del meu institut per a saber alguna cosa més d'eixa moda anomenada Tecktonik, amb el benentès que seria algú o alguns dels fotografiats en l'esmentat article de premsa. No van ser pocs els dubtes que aquesta trobada sobtada amb el fenomen Tecktonik van suscitar en mi. Què era realment allò del Tecktonik?... Com l'havien conegut aquests joves a València si, com l'article de premsa indicava, el Tecktonik era un ball practicat a França? Què els atreïa d'aquest nou estil de ball per a començar a ballar-lo lluny del seu context d'aparició?

Però trobar-me aquell retall de premsa aquell dia de juny no havia de ser l'única casualitat que el destí em reservava en relació amb el que esdevindria mesos després el meu objecte d'estudi de doctorat. Mentre tractava d'identificar el protagonista de la foto –que havia de ser un alumne de 4t d'ESO anomenat Cristian–, em vaig trobar a la televisió,

concretament al canal La Sexta, un anunci que publicitava un CD recopilatori de la música electrònica amb què el Tecktonik semblava estar ballant-se en eixe moment a França. L'entrevista amb Cristian que arribaria dies després hauria de ser esclaridora d'algun d'aquests interrogants inicials que tenia sobre el Tecktonik, però sense dubte en faria emergir altres de més interès. Em vaig reunir amb Cristian aprofitant la mitja hora de l'esplai. Semblava entusiasmat de saber que algú s'interessava per la seua nova passió i no va estalviar cap mena de detall. Si una cosa es va fer palesa al llarg de la informal entrevista, van ser les constants referències que Cristian feia a Internet, que semblava omnipresent i plenament integrat com a part de la seua experiència del ball i la seua pràctica. L'ús d'Internet emergia en el seu relat com a font de coneixement i aprenentatge del ball, però també com a instrument de comunicació amb els seus parells a València. Els usos referits eren diversos i ineludibles. Vaig acabar aquella primera trobada amb Cristian amb la sensació que per a completar el meu primer acostament a la realitat del Tecktonik havia d'anar a Internet per a seguir el rastre que aquests joves estaven deixant al seu darrere, producte de tota l'activitat que desplegaven en i mitjançant plataformes de nova aparició, com ara YouTube, Facebook i els blogs, però també de més «antigues» com els fòrums, en tot el que semblava una barreja de nous i vells mitjans digitals integrats ecològicament en un marc de comunicació únic.

Un bon grapat de nous dubtes aparegueren arran de l'entrevista, i d'altres inicials anaren matisant-se a mesura que revisava tot el que Internet mostrava a l'observador: com, on i per què es va forjar aquest estil a França?, d'on prenia els seus referents estètics i simbòlics?, com entroncava amb la tradició de cultures, subcultures i fenòmens juvenils de base musical prèvia?... El coneixement d'aquests joves del Tecktonik es devia únicament a l'efecte disseminador de la comunicació per Internet, a la influència perllongada de mitjans «clàssics» com ara la televisió o a l'efecte combinat de tots dos? I entre tots aquests interrogants, n'hi havia un en particular que semblava de més difícil resposta sense un escrutini major: per què aquests xicotets, que com em relatava Cristian, podien veure's al carrer o en altres indrets per a poder compartir l'ex-

periència d'una pràctica com la del ball que demana interactuar cara a cara, mostraven tal grau de dependència dels mitjans de comunicació digitals en la seua experiència d'aquest? En relació a açò, podríem alhora preguntar-nos: ¿seria, a més a més, molt diferent l'ús que en termes tant quantitius com qualitius aquests joves valencians feien d'aquests mitjans digitals del que en eixe moment i fins al present mostraven la resta de joves en el territori espanyol?

El llibre que teniu a les mans aborda el fenomen de l'estil cultural juvenil conegut en un primer moment com a Tecktonik i posteriorment com a ElectroDance –distinció que resulta significativa i serà, per tant, objecte de tractament al llarg d'aquest volum. L'interés en una indagació de l'estil ElectroDance és múltiple: si, per una banda, constitueix una nova cultura juvenil urbana amb trets estètics i simbòlics distintius –tal volta una de les més recents amb entitat pròpia–, que com a forma cultural juvenil de nova aparició mereix atenció, l'interés augmenta quan constatem, d'altra banda i com veurem al llarg de les properes pàgines, que l'ElectroDance és un estil juvenil que naix, creix i es dissemina arreu del món en un entorn mediàtic presidit per la segona onada de mitjans i plataformes digitals d'Internet, és a dir, d'allò que s'ha anomenat en anys passats web 2.0 o més recentment «xarxes socials» (en anglés, *social media*). I aquest és un aspecte clau al voltant del qual s'organitza aquesta obra. En eixe sentit, si quelcom pot suscitar un interès genuí per l'ElectroDance no és sinó el seu vessant de fenomen comunicatiu amb un grau de mediació tecnològica significativa. O dit d'una altra manera, el que persegueix aquesta obra és mostrar com l'atenció al vessant comunicatiu lligat a l'ús de certes tecnologies de la comunicació per part dels joves que ballen ElectroDance esdevé un exemple valuós per a entendre els fenòmens grupals juvenils i les seues manifestacions socials i culturals en un temps de canvi tecnològic accelerat com l'actual, i a través d'ell, comprendre el que els joves són des de l'òptica particular del que fan i no fan amb les tecnologies de la informació com a part de la seua realitat quotidiana.

Dit açò, i abans d'entrar en matèria, cal apuntar que els canvis que l'ElectroDance registra en l'experiència subjectiva i grupal de l'ús

d'aquests mitjans i que aquesta obra vol il·lustrar, en qualsevol cas haurien de situar-se en perspectiva històrica, a fi de no sucumbir a un cert determinisme tecnològic que ens fes veure en la tecnologia –ací la de la Internet recent– una força imparabile que porta inscrita en el seu disseny la capacitat d'induir automàticament diferents transformacions socials i culturals –ací en el que és relatiu a la configuració de les cultures juvenils en anys recents– i de capgirar *per se* substancialment la vida de la gent.¹ En aquest sentit, resulta indubtable des de la nostra perspectiva actual que les cultures i subcultures juvenils nasqueren a mitjan segle passat alhora com a expressió i producte d'una època caracteritzada per un entorn mediàtic, cultural i industrial en què certs sistemes sociotècnics com ara la televisió, la ràdio o el disc marcaren les condicions de possibilitat per a una comunicació de masses, d'un model comunicatiu i de producció i circulació de missatges altament vertical i centralitzat, que va canviar radicalment la percepció i experiència d'un parell de generacions del món i les seues diverses realitats socioculturals. Però el canvi tecnològic del segle xx es donà en conjunció amb altres factors com ara el desenvolupament de la societat de consum i l'entramat corporatiu de les indústries culturals, de la consolidació de l'estat de benestar o de l'emergència dels mateixos joves com un sector social amb entitat pròpia, elements que no podrien deixar-se de costat en qualsevol comentari que pretenga donar compte amb profunditat i precisió dels mons socioculturals dels joves i les seues complexitats. Com veurem al llarg del text, l'ElectroDance i les pràctiques mediàtiques dels joves ens mostren una realitat en la qual trobem alhora tants elements de continuïtat amb eixe passat que sembla que les tecnologies d'Internet i processos com la digitalització no acaben del tot de deixar enrere –expressat, per exemple, en els esforços d'unes indústries culturals en ple procés per a readaptar-se als imperatius del canvi tecnològic per a continuar produint modes efímeres– com altres de disruptius que cal reconèixer com a propis de moments de canvi tecnològic accelerat com el que vivim als nostres dies –expressat ací, per exemple, en l'aprofita-

1. Pel que fa a la noció de «determinisme tecnològic», vegeu Williams, R. (2003).

ment del potencial interactiu, connectiu i multimèdia que, en termes creatius i comunicatius, fan els joves d'ara d'unes tecnologies de les quals no disposaven sols fa un parell de dècades.

Aquesta obra s'organitza com un recorregut que incorpora tant els aspectes on l'ElectroDance reflecteix elements d'innovació en les pràctiques culturals dels joves, com aquells que el connecten a un passat que sembla no deixar-nos del tot. Així, el primer capítol vol ser una introducció per al lector al fenomen de l'ElectroDance, la qual cosa ens retrotraurà amb voluntat historicista als seus orígens a mitjans de la dècada passada com a moviment juvenil massiu conegut a França com a Tecktonik. Ací cal parar atenció a l'espai comunicatiu que s'obri en la intersecció social que formen joves, indústries culturals i articles de consum, espais de pràctica i socialització, i mitjans digitals com YouTube o la xarxa de blogs SkyRock. El segon capítol aborda una segona fase en l'evolució de l'estil juvenil, en què l'ElectroDance arriba com a resultat del poder de disseminació comunicativa de les tecnologies digitals a ser conegut i ballat, no sols pels joves a tota França, sinó també per centenars de joves arreu del món que arriben en molts casos a establir lligams i a actuar de manera coordinada superant les restriccions d'espai i temps en la seua vivència del ball, i es constitueixen així en tot un fenomen alhora global i local (és a dir, *glocal*). Aquest acostament «macro» a la configuració i el desenvolupament del fenomen ElectroDance troba el seu contrapés «micro» en el capítol tercer, en què l'objecte d'anàlisi el constitueix la lògica comunicativa que subjau a les pràctiques culturals mitjançant el mitjà digital conegut com a YouTube per part dels membres del grup d'electrodancers de València. A cavall entre les dimensions global i local d'anàlisi, es troba el quart i darrer capítol que conforma aquesta obra, on el que esdevé objecte de comentari és la relació entre mitjans digitals –amb especial atenció a la forma blog–, subjectivitat i identitat, oferint una reflexió sobre les dinàmiques de convergència cultural (Jenkins, 2005) que s'observen en els comportaments exhibits per alguns joves, propis de la cultura de les (noves) celebritats (en la xarxa). A la llum del que s'exposa, el llibre es tanca amb un epíleg en el qual es reprén la reflexió oberta en aquestes primeres pàgines, ava-

luant de manera crítica els aspectes de continuïtat i ruptura cultural al voltant del canvi tecnològic que un cas com el de l'estil ElectroDance arriba a representar.

1. Electrodance: entre la discoteca, el carrer i les pantalles

Com apuntàvem pàgines enrere, les cultures i subcultures juvenils formades al voltant d'estils musicals afloren com a fenòmens socials emmarcats en les societats de consum occidentals en el període posterior a la segona guerra mundial.² Amb la seua ràpida difusió per tots els cantons del món, les cultures juvenils constitueixen de fet un bon exemple del qual hem arribat a conceptualitzar com a la globalització de la cultura. El coneixement popular i la difusió global d'aquests fenòmens sol recórrer a certes imatges i narratives que actors de diferent signe construeixen al seu voltant, en la construcció de les quals participen no sols els joves que les protagonitzen, sinó també tot un conjunt d'actors (agents comercials «caça-tendències» del sector professional de la cultura, periodistes en els mitjans de comunicació generalistes, etc.), pràctiques culturals (el que els joves fan com a part de la seua experiència quotidiana) i espais (llocs públics o privats de reunió, punts urbans emblemàtics que els joves freqüenten de forma recurrent, etc.) que cal incorporar en qualsevol interpretació d'aquests fenòmens. Així, en l'imaginari col·lectiu, les cultures juvenils i subcultures formades al voltant de la música queden històricament associades a certs llocs i moments d'aparició, a una estètica (una forma de vestir i presentar-se públicament), uns sons (escoltats, en uns inicis, de forma minoritària, però després majoritària tan prompte s'integren en els circuits i canals de comunicació massiva) i a unes formes d'experiència i identitat (d'expressar el que és ser jove mitjançant el sentit de pertinença que el grup

2. Vegeu en aquest sentit, per exemple, Jefferson, T.; Hall, S. (2003).

aporta a l'individu).³ Igual com, per exemple, s'acostuma a circumscriure el naixement de la cultura *hip-hop* sota les condicions socioculturals de les comunitats afroamericanes i llatines dels anys setanta del segle passat a la ciutat de Nova York, o així com el moviment *Mod* anglés tendeix a associar-se als barris de classe treballadora de Londres a finals de la dècada dels cinquanta, els orígens de l'estil ElectroDance poden ser igualment emmarcables en certes coordenades espaciotemporals: parlem ací de la ciutat de París (en particular de certs clubs i discoteques a la ciutat) i d'un període de temps que abastaria els anys de mitjans de la dècada passada. Però si bé aquesta podria ser una forma només aproximada de situar els inicis de l'ElectroDance, la seua història es perllonga fora d'aquests límits estrets, per a trobar la seua irradiació, primer, al conjunt de França en tant que moviment juvenil efímer i de masses de la mà de la marca comercial Tecktonik, i com a estil cultural juvenil global, després, que serà conegut com a ElectroDance i ballat per centenars de joves fora de França.

Tot i que el nostre focus d'anàlisi empírica pivotarà en els pròxims capítols, majorment, al voltant del grup de practicants de València, en aquest capítol ens centrarem en la gestació i difusió com a tendència jove de l'ElectroDance dins del context originari francès, deixant la seua disseminació global per al següent capítol, on observarem amb detall com els mitjans digitals es configuren com a instrument indispensable en aquest procés de difusió. Tota mirada amb voluntat historicista no pot ser més que inexacta i sotmesa a biaixos inevitables. En aquest sentit, aquest capítol proposa al lector un acostament als inicis de l'ElectroDance demarcant certes fites en la seua gestació i evolució, que si bé no amaguen una certa arbitrarietat en l'elecció, persegueixen oferir un relat i un seguit de claus interpretatives al lector que facen intel·ligible la descripció de la sempre complexa i inabastable realitat de qualsevol fenomen social. Així, dividirem el nostre relat diferenciant tres moments que ajuden a explicar aquest període de conformació de

3. Aquesta constel·lació d'elements que cristallitza en una formació social està inspirada en la noció d'«escena cultural» tal com l'entén Straw (1990). Per a veure aproximacions més recents a aquesta noció resulta interessant revisar Benett, A.; Peterson, R. (2004).

Imatge 1.1: Miniache a l'Electro Meeting 2017 (fotografia: Toni Cambra)

l'ElectroDance: un primer en què el ball va prenent forma en certs clubs i discoteques parisencs de la mà de certs joves en sessions vespertines de cap de setmana al so de determinats sons electrònics; un segon que remarca la importància incipient que els nous mitjans digitals troben en l'experiència dels joves i la popularització en la nova forma de ball en cercles socials que, no obstant això, continuen sent reduïts; i finalment, un tercer en què el ball es converteix en un fenomen juvenil en tota regla a França per

mitjà de la mercantilització massiva. Tot i que aquestes tres fites són analitzades seqüencialment, el lector podrà comprendre, fins a cert punt, com les divisions temporals proposades resulten també arbitràries, fet aquest que respon més als imperatius propis de l'exposició narrativa que a la veritable superposició que en la realitat es va donar en el conjunt de fets i aspectes que seran relatats tot seguit.

1.1. Els inicis en clubs i discoteques parisencs (de 2003 a 2006)

L'estil ElectroDance trobà el seu brou de cultiu en la cultura *clubber* –o «de club»– i el seu espai per excel·lència: la discoteca. Diverses pàgines web representen els suposats orígens de l'ElectroDance. És el blog oficial de l'escena local mexicana conegut com a «Cultura Electro» el que ens proporciona probablement més dades al respecte. Amb matisos, totes coincideixen a veure l'ElectroDance com a resultat de l'activitat desenvolupada entre els anys 2003 i 2006 dins dels murs de tres sales parisencs específiques ubicades al centre de la ciutat: sobretot Metropolis, però també Le Mix i Red Light, on arriben joves de

diferents suburbis i barris de la ciutat amb ganes de passar-ho bé i... de ballar. Es diu que l'ElectroDance troba com a forma de ball inspiració en estils previs com ara el *Voguing*, el *Waacking*, el *Jumpstyle* i en bona mesura el *hip-hop*. Aquest grupat de joves reinterpretaran i combinaran de manera singular aquests estils previs i les seues formes d'expressió associades d'acord amb les exigències dels vertiginosos sons i ritmes de la música electrònica als quals el ball acompanyarà, en particular com una mena de derivat del *House* dels anys 80 del segle passat, conegut ara com a *Electro-House* o senzillament *Electro*.⁴ Aquests joves pioners no mantindran la seua pràctica aïlladament, i al llarg d'aquest període entraran en contacte entre ells, tenint com a centre neuràlgic la discoteca Metropolis. Els intercanvis entre el reduït nombre de joves que assisteixen a les discoteques en sessions de vesprada i nit en caps de setmana es fan recurrents durant aquest període, la qual cosa facilita la conformació progressiva de l'estil en termes no només d'expressió corporal i repertori de moviments associats, sinó també quant a la configuració d'una idiosincràsia grupal i visual particular a la qual ens referirem tot seguit. Noms coneguts en el món de l'ElectroDance, pioneres com ara Jey-Jey, Calimero, Treaxy o Jack Horror, romandran en les generacions de practicants posteriors com aquells que varen donar la primera espenta al que serà conegut, primer com a Tecktonik, i més tard, globalment, com a ElectroDance. En qualsevol cas, els inicis amb el ball semblen haver tingut més de casual que de premeditat i conscient, o almenys això pot arribar a semblar d'acord amb el testimoni d'un dels seus protagonistes, l'electrodancer pioner de l'escena francesa conegut com a Treaxy, a qui vaig tenir l'oportunitat d'entrevistar en una visita seua a casa nostra per a participar com a jurat en un concurs local a Riba-roja de Túria (València) l'any 2011.

4. La profusió de gèneres i subgèneres de la música electrònica i la creixent popularitat d'aquests sons ha necessitat tradicionalment l'ús d'etiquetes que abasten estils que són sovint molt distants els uns dels altres. *Techno* ha estat en molts llocs el terme preferit per referir-se genèricament a la música electrònica. Des del 2000 en endavant, i en especial als països de parla francesa, el terme *Electro* ha complert amb aquest propòsit. No obstant això, com veurem, el que els joves ballarins entenen com *Electro* implica un tipus de so amb característiques molt particulars.

[traduït del francès] Tot va ser una mica senzill al principi... No érem més de cinquanta [...]. En ballar féiem ús d'aquest tipus de polseres fluorescents que portàvem als braços, que ens ajudava a veure'ns els uns als altres en la foscor de la sala [...]. Era una cosa juganera més que res perquè quan desplaçaves els braços en moviments ràpids aconseguies fer aquests remolins en l'aire. Donat que, a més a més, vestíem de negre, l'únic que es podia veure era aquestes línies envoltant-te [...]. Una mica com les llums de la disco que estaven per tot arreu [...]. Amb allò aconseguies que tothom et mirara.

En aquest fragment Treaxy refereix dos aspectes clau dels inicis de l'estil. D'una banda, ens posa rere la pista del tipus de ball que formalment i estèticament caracteritza l'ElectroDance: un ball basat en els moviments trepidants amb els braços que persegueixen produir formes visuals en l'aire amb efectes estètics. Enfront d'altres estils, l'ElectroDance és un estil de ball que posa tot el pes coreogràfic en la meitat superior del cos, concretament en els braços, als moviments dels quals la resta del cos –cames, peus, cap i tors– ha d'acoblar-se. Aquesta elecció, en paraules de Treaxy, sembla haver tingut prou d'arbitrària. No obstant això, els moviments que aniran conformant progressivament aquest estil de ball tenen una contextualització molt clara. En aquest sentit, podríem dir que el ball es relaciona directament amb les condicions ambientals i sensorials en què es desenvolupa. Ací intervenen dos factors: d'una banda les restrictives condicions lumíniques de l'espai físic on es balla –la pista de ball entesa com a entorn fosc on sols els feixos de llum originats en reflectors i projectors aporten margens mínims d'illuminació i visibilitat. El factor lumínic es relaciona amb les paraules de Treaxy, ja que aquest deixa entreveure la influència que la pràctica coneguda com a *glowsticking* va tindre en aquests primers moments del desenvolupament de l'ElectroDance. Amb *glowsticking* ens referim a una pràctica que arrela en les escenes *clubber* i *rave* de manipulació d'objectes (cordes fluorescents, en molts casos, però també d'altres) o bé de ball que incorpora aquesta manipulació d'objectes, amb la qual es busca, mitjançant la gestualitat del cos, crear formes i efectes visuals en la foscor. Amb el ball i l'ús de polseres fluorescents Treaxy i altres com ell tracten de fer-se notar en un ambient d'anonimat. Així cossos